

BÖLÜM 15

HELMİNTLER VE PROTOZOA

Şebnem NERGİZ ÖZTÜRK¹

PROTOZoonLAR

Protozoonlar, tek hücreli ökaryotik canlılardır. Çoğu doğada, toprak, su ve havada serbest olarak bulunurlar. Az bir kısmı ise insanların orofariks, duodenum, ince bağırsak, kolon ve ürogenital sisteminde kolonize olabilir ve bu bölgeleri enfekte edebilirler.

Yapısı

Protozoonlar genellikle mikroskopla görülebilen canlılar olmakla beraber gözle görülebilecek kadar büyük olanları da vardır. Protozoonların vücudu dıştan içe doğru hücre zarı, sitoplazma ve çekirdekten oluşur. Çekirdek; canlının hayati fonksiyonlarıyla ilgili olup çekirdek zarı ile çevrilidir. Sitoplazma; ektoplazma ve endoplazma diye iki farklı kısımdan oluşur ve içerisinde çeşitli organeller bulunur. Çok hücrelilerde organlar tarafından yapılan fonksiyonlar burada organeller tarafından gerçekleştirilir. Sitoplazmayı dıştan çevreleyen hücre zarı ise esnek ve seçici geçirgen yapıdadır. Yalancı ayak (pseudopodium), kamçı (flagella) ve kirpik (cilium) aracılığıyla hareket ederler.

Yaşam Şekilleri

Protozoonların aktif olarak beslenen, büyüyen, çoğalan hareketli formlarına **trofozoit**; uygun olmayan koşullarda canlılığın devamı için oluşturdukları dış ortam koşullarına karşı dirençli, metabolik yönden inaktif, hareketsiz, beslenip çoğalamayan formlarına ise **kist** adı verilir.

¹ Dicle Üniversitesi Atatürk Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, sebnemnergiz@gmail.com

Hastalık Tablosu

S. haematobium da idrar yollarında tıkanma, yanma, dizüri ve hematüri görülebilir. *S. mansoni* ve *S. japonicum* parazitozunda dizanteri belirtileri ortaya çıkabilir.

Tanı

İdrarda veya dışkıda tipik Schistosoma türlerinin yumurtalarının görülmesi ile kesin tanı konulur. Ayrıca ELISA ve IFAT gibi serolojik tanı yöntemleri ve moleküler yöntemler de kullanılır.

Tedavi ve Korunma

Her üç türün tedavisinde de praziquantel kullanılır. Tatlı suların insan çıkartıları ile kirlenmesinin önlenmesi, ara konak olan yumuşakçalarla savaş korunma- da alınacak tedbirler arasındadır.

KAYNAKLAR

1. Kaya S, Demirci M. Protozoonlar. Altındış M. Hemşireler İçin Mikrobiyoloji. Nobel Tıp Kitapevleri. 2010. 315-337.
2. Yazar S, Kuk S, Miman Ö, Saygı G. Saygı'nın Temel Tıbbi Parazitolojisi. Erciyes Üniversitesi Yayınları No:206. 2016. 25-138.
3. Özçelik S. Kamçılı Protozoonlar ve Yaptıkları Hastalıklar. Ustaçelebi Ş. Temel ve Klinik Mikrobiyoloji. Güneş Kitabevi. 1999. 1191-1207.
4. Suay A, Atmaca S. Sporozoonlar ve Yaptığı Hastalıklar. Ustaçelebi Ş. Temel ve Klinik Mikrobiyoloji. Güneş Kitabevi. 1999. 1221-1230.
5. Araz E. Kan ve Doku Protozoonları. Başustaoglu AC. Tıbbi Mikrobiyoloji. 6. Baskı. Atlas Kitapçılık. 2010. 835-852.
6. Karadam SY. Dışkıda Giardia intestinalis Tanısında Üç Yöntemin (Mikroskopik İnceleme, Direkt Floresan Antikor Testi, İmmunokromatografik Yöntem) Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi. Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi. 2014.
7. Akdur R. Sıtma. <https://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/sitma.pdf>.
8. Demirci M. Helmintler. Altındış M. Hemşireler İçin Mikrobiyoloji. Nobel Tıp Kitapevleri, 2010. 339-364.
9. Yazar S, Kuk S, Miman Ö, Saygı G. Saygı'nın Temel Tıbbi Parazitolojisi. Helmintler. Erciyes Üniversitesi Yayınları No:206. 2016. 139-243.
10. Korkmaz M. Bağırsak Helmintleri. ANKEM Derg. 2006; 20 (Ek 2):170-176.
11. Ceylan A. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Dursun Odabaş Tıp Merkezi Parazitoloji Laboratuvarına Başvuran Hastalarda İntestinal Parazitlerin Sıklığı ve Bu Sıklığı Etkileyen Faktörler. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. 2014.

12. Araz E. Nematodlar. Başustaoğlu AC. Tıbbi Mikrobiyoloji. 6.Baskı. Atlas Kitapçılık. 2010. 853-870.
13. Altıntaş N. Sestodlar. Başustaoğlu AC. Tıbbi Mikrobiyoloji. 6.Baskı. Atlas Kitapçılık. 2010. 881-891.
14. Yılmaz M. Trematoda. Ustaçelebi Ş. Temel ve Klinik Mikrobiyoloji. Güneş Kitabevi.1999. 1265-1279.
15. Korkmaz M, Ok ÜZ. Fasciolosis. Özcel'in Tıbbi Parazit Hastalıkları. Türkiye Parazitoloji Derneği Yayını No:22. 2007. 499-514.